

RECULL DE SENTÈNCIES DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA¹

Marta Mingot Torra
Graduada en dret
Universitat de Barcelona

SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA (SALA PRIMERA) D'11 DE SETEMBRE DE 2019,² SOBRE EL DRET DE RESCISSIÓ EN CONTRACTES DE SERVEIS FINANCERS CELEBRATS A DISTÀNCIA AMB CONSUMIDORS

En primer lloc, pel que fa a l'article 6.2c de la Directiva 2002/65/CE³ en relació amb l'article 1.1 i el considerant 13 de la mateixa directiva, el Tribunal de Justícia de la Unió Europea (TJUE) conclou que s'oposa a la normativa nacional el contracte de serveis financers celebrat a distància entre un professional i un consumidor que no exclou el dret de rescissió d'aquest últim quan el contracte ha estat executat completament per ambdues parts, a petició expressa del consumidor, abans que aquest exerciti el seu dret de rescissió (par. 39).

En segon lloc, el TJUE s'encarrega d'interpretar l'article 5.1 de la Directiva 2002/65/CE en relació amb els articles 3.1.3a i 6.2c de la mateixa directiva i dictamina que un professional que ha celebrat un contracte de serveis financers a distància amb un consumidor no incompleix amb l'obligació de comunicar, abans que el consumidor assumeixi obligacions, la informació sobre l'existència o no del dret de rescissió en aquells casos en què el professional fa saber al consumidor que el dret de rescissió no s'aplica al contracte que ha estat executat completament per ambdues parts, a petició expressa del consumidor, abans que aquest exerciti el seu dret de rescissió (par. 56).

1. Aquest recull exposa les sentències més rellevants del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (en endavant, TJUE) en matèria civil publicades entre els mesos de setembre de 2019 i març de 2020.

2. Sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (Sala Primera) d'11 de setembre de 2019, assumpte C-143/18, Antonio Romano i Lidia Romano contra DSL Bank, una sucursal de DB Privat-und Firmenkundenbank AG.

3. Directiva 2002/65/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 23 de setembre de 2002, sobre la comercialització a distància de serveis financers destinats als consumidors i per la qual es modifiquen la Directiva 90/619/CEE del Consell i les directives 97/7/CE i 98/27/CE (DOUE 2002, L 271).

El TJUE afegeix que els estats membres de la Unió Europea no poden preveure en la seva normativa nacional l'obligació del professional que celebra un contracte amb les característiques esmentades en el paràgraf anterior d'informar el consumidor sobre l'existència del dret de rescissió quan el contracte ha estat executat completament per ambdues parts, a petició expressa del consumidor, abans d'exercitar el seu dret de rescissió (par. 51).

SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA (SALA PRIMERA) D'11 DE SETEMBRE DE 2019,⁴ SOBRE EL DRET DELS CONSUMIDORS A LA REDUCCIÓ DEL COST TOTAL DEL CRÈDIT EN CAS DE REEMBORSAMENT ANTICIPAT

A través d'aquesta resolució, el TJUE analitza si l'article 16.1 de la Directiva 2008/48/CE⁵ ha d'interpretar-se en el sentit que, en el supòsit de reemborsament anticipat, el dret del consumidor a la reducció del cost total del crèdit inclou també les despeses que no depenen de la duració del contracte. El TJUE resol en sentit afirmatiu i conclou que el dret a la reducció del cost total del crèdit inclou, en cas de reemborsament anticipat del crèdit, totes les despeses imposades al consumidor (par. 36).

El TJUE fonamenta la seva posició en la protecció del consumidor perseguida per la Directiva 2008/48/CE. Per una banda, el banc determina les despeses i el seu desglossament de manera unilateral. Per l'altra, la facturació de les despeses pot incloure un determinat marge de benefici (par. 31). La limitació de la reducció del crèdit a les despeses presentades pel prestamista derivades de la duració del contracte menyscabaria el dret del consumidor (par. 32).

A més a més, la inclusió de les despeses que no depenen de la duració del contracte en la reducció del cost total del crèdit no perjudica el prestamista de manera desproporcionada, ja que els subapartats 2 i 4 de l'article 16 de la Directiva 2008/48/CE es refereixen a una compensació a favor seu (par. 34). Així mateix, el reemborsament anticipat del crèdit significa la recuperació dels diners, de manera que el prestamista està en condicions de celebrar un nou contracte de crèdit (par. 35).

4. Sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (Sala Primera) d'11 de setembre de 2019, assumpte C-383/18, Lexitor Sp. z o. o contra Spółdzielcza Kasa Oszczednościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka i altres.

5. Directiva 2008/48/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 23 d'abril de 2008, sobre els contractes de crèdit al consum i per la qual es deroga la Directiva 87/102/CEE del Consell (DOUE 2008, L 133).

SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA
(SALA TERCERA) DE 19 DE SETEMBRE DE 2019,⁶ SOBRE CLÀUSULES
ABUSIVES EN CONTRACTES DE PRÉSTEC CELEBRATS
AMB CONSUMIDORS

En primer lloc, el TJUE es pronuncia sobre l'article 3.3 de la Directiva 93/13/CEE⁷ en relació amb el subapartat 1q de l'annex de la mateixa directiva i resol que, d'acord amb aquesta normativa, una clàusula contractual no negociada individualment, que té com a efecte o per objecte invertir la càrrega de la prova en perjudici del consumidor, no és abusiva de manera general i sense un examen complementari (par. 49). El TJUE recorda que, per una banda, una clàusula de les enumerades en l'annex de la Directiva 93/13/CEE pot ser no abusiva i, per l'altra, les clàusules que no apareixen en el llistat de la directiva esmentada poden ser declarades abusives (par. 45).

A continuació, el TJUE resol la segona qüestió prejudicial i conclou que l'article 3.3 de la Directiva 93/13/CEE en relació amb el subapartat 1q de l'annex de la mateixa directiva no fa referència a una clàusula que té per objecte o com a efecte permetre que el consumidor tingui motius raonables per suposar que ha de complir íntegrament el contracte, fins i tot quan considera que no es deuen determinar prescripcions, quan la clàusula no altera la posició jurídica del consumidor (par. 60).

L'òrgan jurisdiccional nacional ha de comprovar que la clàusula no altera la posició jurídica del consumidor, i s'entén que no l'altera quan no suprimeix ni obstaculitza l'exercici d'accions o recursos per part del consumidor (par. 56). El TJUE considera que la clàusula que permet al creditor posar fi al litigi de manera unilateral i definitiva, determinant l'import pendent de pagament a través d'una acta notarial amb valor probatori, suprimeix o obstaculitza al consumidor l'exercici d'accions judicials o de recursos (par. 57).

En tercer lloc, el TJUE interpreta l'article 5 de la Directiva 93/13/CEE en el sentit que no és necessari que el professional proporcioni informació complementària sobre una clàusula redactada de manera clara quan els efectes jurídics d'aquesta només poden determinar-se a partir de la interpretació de disposicions de dret nacional que no són objecte de jurisprudència uniforme (par. 70). Segons el TJUE, no es pot imposar al professional l'obligació d'informar el consumidor sobre l'existència de disposicions processals generals i sobre la jurisprudència en relació amb aquestes (par. 69).

Per acabar, en relació amb la quarta i última qüestió prejudicial, el TJUE interpreta l'article 3.3 de la Directiva 93/13/CEE en relació amb el subapartat 1m de l'an-

6. Sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (Sala Tercera) de 19 de setembre de 2019, assumpte C-34/18, O.L.T. contra ERSTE Bank Hungary Zrt.

7. Directiva 93/13/CEE del Consell, de 5 d'abril de 1993, sobre les clàusules abusives en els contractes celebrats amb consumidors (DOCE 1993, L 95).

nex de la mateixa directiva. El TJUE conclou que el precepte esmentat no es refereix a una clàusula contractual que autoritza el professional a apreciar unilateralment si la prestació que afecta el consumidor ha estat executada d'acord amb el contracte (par. 75) i precisa que el subapartat 1m de l'annex de la Directiva 93/13/CEE només fa referència a les obligacions del professional (par. 74).

SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA (SALA TERCERA) DE 3 D'OCTUBRE DE 2019,⁸ SOBRE CLÀUSULES ABUSIVES EN CONTRACTES DE PRÉSTEC CELEBRATS AMB CONSUMIDORS

En relació amb els subapartats 2 i 5 de l'article 4 de la Directiva 93/13/CEE, el TJUE estudia si les clàusules contractuals d'un contracte de préstec celebrat amb consumidors, les quals no s'han negociat individualment i determinen l'import de les despeses de gestió i una comissió de desemborsament a càrrec del consumidor, el seu mètode de càlcul i el moment en què han d'abonar-se, han de concretar els serveis proporcionats com a contrapartida de tots els imports corresponents. El TJUE resol que, per a complir amb el requisit de redacció clara i comprensible (article 4.2 de la Directiva 93/13/CEE), aquestes clàusules no requereixen detallar tots els serveis proporcionats a canvi dels imports que corresponguin (par. 45).

En segon lloc, el TJUE s'encarrega d'interpretar l'article 3.1 de la Directiva 93/13/CEE i dictamina que una clàusula contractual relativa a les despeses de gestió d'un contracte de préstec, la qual no permet identificar de manera inequívoca els serveis concrets proporcionats com a contrapartida, no causa un desequilibri important entre els drets i les obligacions de les parts, sens perjudici de la comprovació que correspon fer a l'òrgan jurisdiccional nacional (par. 56).

El TJUE considera que la manca de precisió dels serveis proporcionats com a contrapartida de les despeses de gestió i de la comissió de desemborsament no equival a un incompliment del requisit de transparència dels subapartats 2 i 5 de l'article 4 de la Directiva 93/13/CEE, sempre que la naturalesa dels serveis proporcionats pugui deduir-se del contracte en el seu conjunt (par. 54).

8. Sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (Sala Tercera) de 3 d'octubre de 2019, assumpte C-621/17, G.K. contra diversos.

SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA
(SALA PRIMERA) DE 7 DE NOVEMBRE DE 2019,⁹ SOBRE EL CARÀCTER
ABUSIU DE LES CLÀUSULES PENALS PACTADES
EN CONTRACTES CELEBRATS AMB CONSUMIDORS

El TJUE resol que el concepte de *contracte de transport* de l'article 3.8 del Reglament (CE) núm. 1371/2007¹⁰ comprèn les situacions en què un viatger accedeix a un tren i realitza el trajecte sense haver adquirit prèviament un bitllet de tren (par. 53). Quan, per una banda, l'empresa ferroviària deixa accedir lliurement els passatgers al seu tren i, per l'altra, el viatger accedeix al tren per a realitzar un trajecte determinat, ambdues parts manifesten la seva voluntat d'establir entre elles una relació contractual (par. 37).

A continuació, el TJUE interpreta l'article 6.1 de la Directiva 93/13/CEE i conclou que el jutge nacional, quan considera que una clàusula penal pactada en un contracte celebrat entre un professional i un consumidor és abusiva, no pot modular l'import de la sanció, sinó que no ha d'aplicar la clàusula (par. 74). Si el jutge nacional pogués canviar el contingut de la clàusula abusiva, es protegiria els professionals, que a la pràctica podrien utilitzar aquest tipus de clàusules en perjudici dels consumidors (par. 69).

A més a més, segons el TJUE, el jutge nacional tampoc no pot substituir la clàusula per una disposició de dret nacional de caràcter supletori. Aquesta possibilitat està limitada a aquells casos en què la declaració de nul·litat de la clàusula abusiva obliga a anul·lar el contracte en la seva totalitat i sotmet el consumidor a «conseqüències particularment perjudicials» (par. 70).

9. Sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (Sala Primera) de 7 de novembre de 2019, assumptes C-349/18 i C-351/18, Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen (NMBS) contra diversos.

10. Reglament (CE) núm. 1371/2007 del Parlament Europeu i del Consell, de 23 d'octubre de 2007, sobre els drets i les obligacions dels viatgers de ferrocarril (DOUE 2007, L 315).

SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA
(SALA PRIMERA) DE 19 DE DESEMBRE DE 2019,¹¹ SOBRE EL
REQUERIMENT D'INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA
DE LES CLÀUSULES CONTRACTUALS EN EL MARC
D'UN PROCÉS MONITORI EUROPEU

El TJUE dictamina que els subapartats *d* i *e* de l'article 7.2 del Reglament (CE) núm. 1896/2006¹² i els articles 6.1 i 7.1 de la Directiva 93/13/CEE en relació amb l'article 38 de la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea, han d'interpretar-se en el sentit que un òrgan jurisdiccional nacional que coneix d'un procés monitori europeu pot demanar al creditor informació complementària sobre les clàusules contractuals que aquest invoca per a acreditar el deute, amb la finalitat de controlar d'ofici el caràcter eventualment abusiu d'aquestes clàusules (par. 54).

La petició de requeriment es presenta a través d'un formulari que figura com a annex del Reglament (CE) núm. 1896/2006 (concretament, com a formulari A de l'annex I). En aquest formulari, el demandant pot indicar i descriure el tipus de mitjans de prova de què disposa i pot afegir informació complementària (camps 10 i 11 del formulari, respectivament). Així doncs, el mateix formulari permet aportar informació addicional que faci referència a les clàusules invocades per a acreditar el deute i, per tant, es pot reproduir el contracte íntegrament o es pot adjuntar-ne una còpia (par. 48).

Al seu torn, segons l'article 9.1 del Reglament (CE) núm. 1896/2006, l'òrgan jurisdiccional nacional, a través d'un altre formulari (formulari B de l'annex II), pot demanar al creditor que completi o rectifiqui la informació facilitada (par. 49). Per això, el TJUE declara que l'òrgan jurisdiccional pot demanar al creditor informació complementària sobre les clàusules en el marc d'un requeriment europeu de pagament.

11. Sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (Sala Primera) de 19 de desembre de 2019, assumptes C-453/18 i C-494/18, Bondora AS contra Carlos V.C. i altres.

12. Reglament (CE) núm. 1896/2006 del Parlament Europeu i del Consell, de 12 de desembre de 2006, pel qual s'estableix un procés monitori europeu (DOUE 2006, L 399).

SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA
(GRAN SALA) DE 19 DE DESEMBRE DE 2019,¹³ SOBRE DESCÀRREGUES
DE LLIBRES ELECTRÒNICS PER AL SEU ÚS PERMANENT

Per mitjà d'aquesta qüestió prejudicial el TJUE resol que el subministrament al públic d'un llibre electrònic mitjançant la descàrrega per al seu ús permanent no és un acte de «distribució» en el sentit de l'article 4.1 de la Directiva 2001/29/CE,¹⁴ sinó un acte de «comunicació al públic» en el sentit de l'article 3.1 de la mateixa directiva. Concretament, és l'acte de posar les obres a disposició del públic, de manera que qualsevol persona pot accedir-hi des de qualsevol lloc i en qualsevol moment (par. 72).

Segons el TJUE, en el litigi principal hi ha una comunicació de l'obra al públic perquè qualsevol persona interessada pot ser membre del club de lectura, el qual no disposa de mesures tècniques per a garantir que les persones interessades puguin descarregar-se una còpia de l'obra durant el període de temps en què tenen accés a aquesta i que, transcorregut el termini, no puguin tornar a utilitzar la còpia (par. 69). A més a més, el TJUE té en compte que la comunicació es fa a un «públic nou», és a dir, a un públic que els titulars dels drets d'autor no havien tingut en compte inicialment (par. 70 i 71).

SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA
(GRAN SALA) DE 3 DE MARÇ DE 2020,¹⁵ SOBRE LES CLÀUSULES
DE CONTRACTES DE PRÉSTEC HIPOTECARI D'INTERÈS VARIABLE
QUE UTILITZEN COM A ÍNDEX DE REFERÈNCIA L'ÍNDEX
DE REFERÈNCIA DE PRÉSTECOS HIPOTECARIS (IRPH)

El TJUE, en primer lloc, declara que l'article 1.2 de la Directiva 93/13/CEE ha d'interpretar-se en el sentit que la clàusula d'un contracte de préstec hipotecari celebrat entre un consumidor i un professional, quan preveu que el tipus d'interès aplicable al préstec es basa en un dels índexs de referència oficials establerts per la normativa nacional i que les entitats de crèdit poden aplicar als préstecs hipotecaris, està inclosa en l'àmbit d'aplicació de la Directiva 93/13/CEE quan la normativa nacional

13. Sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (Gran Sala) de 19 de desembre de 2019, assumpte C-263/18, *Nederlands Uitgeversverbond contra Tom Kabinet Internet BV i altres*.

14. Directiva 2001/29/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 22 de maig de 2001, sobre l'harmonització de determinats aspectes dels drets d'autor i drets afins als drets d'autor en la societat de la informació (DOUE 2001, L 167).

15. Sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (Gran Sala) de 3 de març de 2020, assumpte C-125/18, *M.G.M.G. contra BANKIA, S.A.*

no estableix l'aplicació imperativa de l'índex en qüestió ni la seva aplicació supletòria en els casos en què les parts no han pactat una altra cosa (par. 37).

Les clàusules contractuals que no estan sotmeses a la Directiva 93/13/CEE són les que es refereixen a disposicions legals o reglamentàries de caràcter imperatiu (par. 29). Segons el TJUE, en el cas objecte d'enjudiciament la normativa nacional no obligava a aplicar un dels sis índexs oficials de la Circular del Banc d'Espanya 8/1990, de 7 de setembre, d'entitats de crèdit, sobre transparència de les operacions i protecció de la clientela (par. 33). A més a més, en relació amb els préstecs amb tipus d'interès variable, l'Ordre ministerial de 5 de maig de 1994 tampoc no obligava a utilitzar un índex de referència oficial, com l'IRPH, sinó que determinava els requisits que els índexs o tipus d'interès de referència havien de complir per a poder ser utilitzats per les entitats de crèdit: clars, concrets i comprensibles pel prestatari, així com conformes al dret (par. 34 i 35).

A continuació el TJUE es pronuncia sobre els articles 4.2 i 8 de la Directiva 93/13/CEE i conclou que, en tot cas, els tribunals d'un estat membre de la Unió Europea tenen l'obligació d'examinar el caràcter clar i comprensible de la clàusula contractual que fa referència a l'objecte principal del contracte. Els tribunals també estan subjectes a aquesta obligació quan no ha tingut lloc la transposició a l'ordenament jurídic intern de l'article 4.2 de la Directiva 93/13/CEE (par. 46 i 47).

En tercer lloc, el TJUE declara que, d'acord amb els subapartats 2 i 5 de l'article 4 de la Directiva 93/13/CEE, la clàusula contractual que fixa un tipus d'interès variable en un contracte de préstec hipotecari ha de ser comprensible i ha de permetre que el consumidor mitjà, normalment informat i raonablement atent i perspicaç, estigui en condicions de comprendre la manera de calcular el tipus d'interès i de valorar les conseqüències econòmiques de la clàusula sobre les seves obligacions financeres (par. 51 i 56). En el cas objecte d'enjudiciament cal tenir en compte que els elements principals sobre el càlcul de l'IRPH de les caixes d'estalvi eren fàcilment assequibles a qualsevol persona interessada a contractar un préstec hipotecari perquè constaven en la Circular del Banc d'Espanya (par. 53). A això cal afegir que, segons la normativa nacional vigent en el moment de la celebració del contracte, les entitats de crèdit tenien l'obligació d'informar els consumidors sobre l'evolució de l'IRPH de les caixes d'estalvi durant els dos anys naturals anteriors a la celebració dels contractes de préstec i sobre l'últim valor disponible (par. 54).

En últim terme, d'acord amb el TJUE, si es declara la nul·litat d'una clàusula abusiva que fixa un índex de referència per al càlcul dels interessos variables d'un préstec, els articles 6.1 i 7.1 de la Directiva 93/13/CEE no impedeixen que el jutge nacional substitueixi aquell per un índex legal aplicable en casos en què les parts contractuals no pacten el contrari. Perquè això sigui possible cal que el contracte de préstec hipotecari no pugui subsistir sense la clàusula declarada abusiva i que l'anul·lació del contracte en la seva totalitat sotmeti el consumidor a «conseqüències especialment perjudicials» que li representin una penalització (par. 61 i 67). En un contracte de

préstec, l'anul·lació del contracte penalitzaria més el consumidor que el prestamista perquè faria immediatament exigible el pagament de l'import del préstec pendent de devolució en una quantia que podria superar la capacitat econòmica del consumidor (par. 63).